

In Trumps chaos zijn vier patronen te zien

Haroon Sheikh

In slechts negen maanden heeft president Trump de wereldpolitiek op zijn kop gezet. Hij breekt klassieke regels van de internationale betrekkingen. Sommige commentatoren zien in zijn beleid alleen maar vergissingen en ondermijning van de positie van de VS. Daartegenover staan mensen die alle successen van zijn beleid vieren. Zou Trump misschien toch de Nobelprijs voor Vrede verdienen?

Het is echter onzinnig om zijn buitenlandbeleid in zijn geheel af te wijzen of te vieren. Beter is de vraag: wat voor spelregels volgt Trump en hoe succesvol zijn die?

Veel daarover weten we al van zijn eerste vier jaar als president. Bijvoorbeeld dat hij zichzelf ziet als een dealmaker, dat hij gevoelig is voor prestige en symboliek en dat hij verlies nooit toegeeft.

Vergeleken met zijn eerste termijn is het tempo en de schaal van verandering echter veel groter en we kunnen wel degelijk patronen onderscheiden van trumpiaans buitenlandbeleid, principes in de chaotische stroom aan ontwikkelingen. Ik benoem er hier vier.

1. Hecht aan het tastbare

Een eerste patroon dat steeds duidelijker naar voren komt is dat *Trump hecht aan het tastbare*. Als hij landen vergelijkt, dan gaat het om hoeveel staal ze produceren, hoeveel auto's en vliegtuigen ze maken. Diensten interesseren hem niet echt. Zelfs als het gaat om de digitale economie, dan betreffen de investeringen die hij aankondigt, zoals de mega-investering in AI-project, grote fysieke datacenters.

In het bijzonder is hij geïnteresseerd in grondstoffen. De bescherming van Oekraïne vereiste een grondstoffendeal. Zijn onderhandeling tussen de DRC en Rwanda ging ook gepaard met Amerikaanse toegang tot grondstoffen. Hij spreekt over samenwerking met het militaire regime in Myanmar in ruil voor grondstoffen en ook Trumps idee van inname van Groenland of samenwerking met Rusland in het Arctisch gebied; allemaal grondstoffen. De focus op het tastbare uit zich ook in het idee van nieuw land onder beheer krijgen, van Groenland tot Gaza en de Kaukasus.

Hoe succesvol is dit beleid? Behoorlijk. Terwijl het Westen zich de afgelopen decennia op diensten en kennis heeft gericht, is er een kwetsbare afhankelijkheid van China ontstaan op het gebied van grondstoffen. Trump zet concrete stappen om die afhankelijkheid af te bouwen.

2. Macht is er om gebruikt te worden

Met name op het gebied van geavanceerde technologieën zoals chips, clouddiensten en software zijn veel landen afhankelijk van de VS. Die afhankelijkheid werd tot voor kort nog niet als wapen ingezet. Vanaf zijn eerste termijn zet Trump toegang tot chips in als wapen en recenter dwong hij Microsoft een medewerker van het Internationaal Strafhof af te sluiten.

Of denk aan Trumps recente speech bij de VN: praten en diplomatie heeft geen zin, zei hij: het draait om machtsuitoefening.

Trump heeft instrumenten tot zijn beschikking gekregen die zijn voorgangers niet hadden. Denk aan de machtsinstrumenten rondom chips en software, maar ook het gebruik van harde dreiging richting bijvoorbeeld Hamas en Iran. Dat konden eerdere Amerikaanse presidenten ook doen, maar die kozen ervoor dat niet te doen door zich aan regels rondom vrije markten en internationale samenwerking te

houden. Ook hier lijkt hij succesvol. Met die naakte machtspolitiek dwingt hij concessies af. Hierin schuilt echter wel de zogenaamde *'power paradox'*. Machtsuitoefening roept tegenmacht op.

Zolang Amerikaanse macht niet te actief wordt gebruikt, blijft die bestaan. We weten allang dat wij afhankelijk zijn van bedrijven als Microsoft, maar pas nu maken Europese landen beleid om die afhankelijkheid af te bouwen. En door internationale instituties aan te vallen, creëert hij een alibi voor andere grootmachten om unilateraal, buiten die instituties om, hun macht te laten gelden. Waarschijnlijk redeneert Trump dat hij op dit moment de bovenhand heeft en dat andere landen voorlopig van Amerika afhankelijk blijven. Toekomstige Amerikaanse presidenten zullen echter rekening moeten houden met sterkere tegenreacties van andere machten. Over een aantal jaren kunnen verschillende landen losgekoppeld zijn van Amerikaanse technologie en dan kan de VS veel minder invloed op ze uitoefenen. Of denk aan het scenario dat internationale instituties afgebrokkeld zijn en China in een betere positie is om Taiwan in te nemen. Dan heeft Trump daarvoor de weg vrijgemaakt.

3. Geen deal is ooit af

Op veel dossiers hebben we de wispelturigheid van Trump gezien. Rondom de NAVO bijvoorbeeld. Dreigingen van terugtrekking worden afgewisseld met tekenen van versterking van de samenwerking. Zijn opmerkingen over Poetin wisselen van grote lof tot harde dreigementen. De handelsoorlog met China leidt steeds tot akkoorden en goede afspraken met Xi Jinping, maar laait even later weer in alle hevigheid op.

Deze permanente revolutie kunnen wij inmiddels begrijpen als een principe van zijn buitenlandbeleid. Zelfs leden van zijn regering lijken niet te weten wat de president op het laatste moment besluit. De *unitary executive theory* wordt dit genoemd: de uitvoerende macht ligt enkel en alleen bij de president.

Geen onderhandeling is daarmee ooit definitief. Het is een vredesbestand tot nader order. Deze logica volgt uit Trumps omarming van machtspolitiek. Er zijn altijd meer concessies te verkrijgen en die krijgt hij vaak ook. Je ziet dat partijen hier al op reageren. Vooral China lijkt voorbereid op continue onderhandelingen waarvoor het bijvoorbeeld restricties op de export van grondstoffen steeds opnieuw overweegt. Deze tactiek levert op korte termijn successen op, maar zet de betrouwbaarheid van de VS op het spel, en verzwakt het land zo op de lange termijn.

4. Stel onmogelijke eisen

Een vierde principe is meer retorisch van aard: *het stellen van onmogelijke eisen*. Regelmatig doet Trump een voorstel waarvan hij moet weten dat de tegenpartij dat niet kan inwilligen. Gevraagd om Oekraïne meer te steunen, zei hij dat de EU eerst sancties aan China en India moest opleggen voor het steunen van Rusland. Wetende dat Europa dat niet zou doen, creëerde hij hiermee legimitatie om zelf niets te doen en zo de schuld af te schuiven.

Van Zelensky eiste Trump in februari dat hij grond zou afstaan aan Poetin. Zelensky kreeg zo de schuld van het mislukken van Trumps onderhandelingen. Afgelopen week heeft hij Zelensky op dezelfde manier [voor het blok gezet](#).

Dit zou ook goed kunnen gelden voor de vredesdeal met Hamas. In de kern vraagt hij de organisatie om zich te ontwapenen en alle onderhandelingstroeven af te staan. Onder hoge druk lijkt Hamas voorlopig akkoord te gaan, maar het is moeilijk voor te stellen dat de terreurorganisatie blijft meewerken. Als Israël daarop weer met groot geweld reageert, dan is dat omdat Hamas het akkoord niet respecteert. Misschien is dat wel de reden dat Netanyahu akkoord is gegaan met Trumps deal. Door haast onmogelijke eisen te stellen creëert Trump een goed alibi voor het eventuele mislukken van zijn beleid.

Trumpiaans buitenlandbeleid is nog volop in ontwikkeling. Toch lijken deze vier principes al wel uit te kristalliseren. Door de regels te veranderen, boekt Trump op verschillende gebieden succes, maar

tegelijkertijd verzwakt hij vaak de positie van de VS. Op termijn zullen andere spelers een eigen repertoire ontwikkelen in reactie op zijn nieuwe spelregels. Zo gaat het in de geopolitiek: Het gaat er zelden over absoluut verlies of succes. het is een spel waarin verlies en succes elkaar opvolgen en waarvan de regels continu veranderen.

NIEUW: Geef dit artikel cadeau Als NRC-abonnee kun je elke maand **10 artikelen** cadeau geven aan iemand zonder NRC-abonnement. De ontvanger kan het artikel direct lezen, zonder betaalmuur.